

MATRICE SIGILARE CU SIMBOLURILE PRINCIPATELOR UNITE DIN FOSTUL JUDEȚ RÂMNICU SĂRAT (1859-1868)

Marius Neculae*

Abstract

This paper aims to present 12 circular seal matrices from the collection of the National Archives of Romania, being the first known matrices in the use of the entities belonging to the former Râmnicu Sărat County, with the symbols of the United Principalities of Moldavia and Wallachia. It is well known the fact that during the period following the unification of the Moldavia with Wallachia there were in use a large number of types and variants of the armorial representations, due to the lack of accuracy from the heraldic point of view, as well due to the competition between the Moldavian and Wallachian symbols.

In our case, ten of the specimens have, as the central element of the die, a modern, French, crowned shield, party per pale, in the dextra division being represented the Wallachian eagle with the head contourné, with a cross in its beak, at the senestra being represented the head of the Moldavian auroch, with a star between the horns. One matrix presents two side by side shields, joined on the chief, loaded with the symbols of the two Principalities and stamped by a single closed crown, and the last one presents the national symbols, next to the local one (a horse), all into the die, not included in a shield. With the exception of the last matrix (year 1868), the year is missing, and the heraldic colours (or, gules and azure) are depicted only on two pieces.

The fact that for this area and for this time interval only these 12 matrices with the national symbols could be identified is explained by the widespread use on the seal matrices from the époque of the local symbol - the horse.

Key words: seal matrix, Râmnicu Sărat, coat of arms, former counties, United Principalities.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, plecându-se de la programele prepașoptiste și pașoptiste, românii au trecut prin toate etapele prefigurată de liderii mișcării naționale, de la minimal – autonomie largită și unirea Moldovei cu Muntenia, la maximal – obținerea independenței. Fiind vorba de o perioadă relativ recentă, procesele în sine, contextele și percepțiile contemporane și istoriografice asupra acestora au fost analizate dintr-o multitudine de perspective, pe baza unor surse variate. Ținându-se cont de folosirea curentă, cotidiană, în mod oficial dar mai ales oficial a însemnelor și matricilor sigilare, cu ajutorul heraldicii și sigilografiei, avem posibilitatea abordării aspectelor ce țin de această epocă istorică prin studierea acestor surse, ducând la o perspectivă întregită asupra perioadei de referință.

Astfel, demersul de față își propune să prezinte și să analizeze un număr de 12 matrice sigilare, utilizate de entități din fostul județ Râmnicu Sărat, între 1859 și 1868, toate cu simboluri ce amintesc de perioada Principatelor Unite, aflate în colecția de matrice sigilare date în cercetare la Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.-MS, inv. 2360-2362).

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: nmatao@yahoo.com

Fiind izvoare de prim rang, oficiale, utilizate în mod curent de către entități ale Statului, aceste surse sfragistice sunt importante atât pentru studiul evoluției simbolurilor naționale, inclusiv a disputelor și negocierilor din epocă asupra acestora, cât și din punctul de vedere al istoriei locale, ele constituind surse inedite, uneori unice, despre istoricul unor organizații.

Fostul județ Râmnicu Sărat apărea printre cele 18 județe ale Țării Românești (17 din 1845, după dispariția județului Săcuieni)¹, reședința județului fiind, din secolul fanariot până la 1862, la Focșanii Munteni² pentru ca, în martie 1862, în contextul unificării orașului Focșani, să revină la Râmnicu Sărat³. În 1950 județul a fost desființat, intrând în componența regiunii Buzău (Legea nr. 5/1950), din 1952 trece la Prahova (Decretul nr. 331/1952), pentru ca, odată cu reorganizarea administrativă din 1968 (Legea nr. 2/1968), să sfârșească cu teritoriul împărțit între trei județe vecine, cu orașul reședință și cea mai mare parte a teritoriului alipite la județul Buzău. Revenind la perioada de referință, trebuie specificat faptul că revenirea reședinței la Râmnicu Sărat, în 1862, a însemnat debutul unei perioade de înflorire pentru oraș, existând acum premise pentru dezvoltare, prin apariția în localitate a sediilor unor autorități și instituții județene, care au utilizat unele din tiparele sigilare studiate mai jos (Prefectura, Serviciul Sanitar, Spitalul Județean, arestul).

Cum la A.N.I.C. se găsește cea mai mare colecție de matrice sigilare din România precum și amprente ale acestora⁴, este firesc să avem, tot aici, cele mai multe exemplare care ilustrează simbolurile Principatelor Unite, alte exemplare putând fi găsite la serviciile județene ale Arhivelor Naționale, la Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române și în colecțiile muzeelor. Pe lângă colecția A.N.I.C., nu am putut identifica matrice sigilare care au aparținut unor organizații din fostul județ Râmnicu Sărat din perioada Principatelor Unite, nici măcar la deținătorii de bunuri culturale cu semnificație istorico-documentară din aria teritorială, în colecția Serviciului Județean Buzău al Arhivelor Naționale⁵ sau la Muzeul Municipal „Octavian Moșescu” din Râmnicu Sărat (Neculae 2019), cu mențiunea că, la aceste instituții există piese din zona de referință, ce pot fi încadrate anterior și posterior acestei perioade.

Pentru perioada domniei lui Cuza avem o serie de reprezentări heraldice, identificate de către cercetători (Cernovodeanu 1977 141, 143-151; Cernovodeanu 2005 387-388; Moisil 1931 81-82; Dogaru 1978 7-8; Dogaru 1994 59-61; Opaschi 1982 183-187; Vasilescu 1978 109-110), care au fost redată pe matrice sigilare, reprezentări grafice, vexiliare, filatelice, medalii, probe monetare și în antetele documentelor, reprezentări care pot fi încadrate și astfel:

- Însemnele Munteniei și Moldovei, redată separat (acvila și bourul, în funcție de principat), în cazul acvilei, neincluse în scut, păstrându-se tipologia reprezentărilor sfertului de veac cuprins între Regulamentele Organice, până în primii ani ai domniei lui Cuza, când armele oficiale ale Țării Românești s-au transformat din stemă în emblema (Cernovodeanu 1977 60)⁶, apărând și ambele simboluri, alăturate, tot fără scut, pe

¹ În timpul Principatului (1859-1878) România avea 33 de județe, în perioada 1878-1913 a avut 32 (prin cedarea către Imperiul Rus a celor trei județe din sudul Basarabiei și alipirea Dobrogei), 34 din 1913 (când s-au adăugat Durustor și Caliacra), 71 după Marea Unire până în 1940, rămânând 57 în perioada 1947-1950.

² Din 1862, parte componentă a municipiului Focșani, jud. Vrancea.

³ A.N.I.C., fond *Ministerul de Interne. Diviziunea Administrativă (1859-1867)*, inv. 2601, dosar 259/1862, ff. 4-12, 27-28, 39.

⁴ A.N.I.C., mai ales în fondul „Comisia Consultativă Heraldică”, inv. 1066 și colecția „Peceti I”, inv. 75.

⁵ S.J.A.N. Buzău, colecția „Matrice sigilare”, inv. 1997, nr. 1-172 și „Inventarul sigiliilor”, inv. 398, nr. 1-336.

⁶ Exemplare de astfel de matrice sunt publicate în Szemkovics 2011a 12-14, 16-17; Szemkovics 2011b 71-72; Szemkovics 2016b; Dogaru 1976 220; Dogaru 1994 76; Opaschi 1982 185-186.

matrice (Cernovodeanu 2005 LXXXIX-3; Cernovodeanu 1977 LXI-3) și timbre (Standard Postage 466)⁷ sau, în cazul matricelor din Moldova, cu efigia inclusă în scut, timbrat cu o coroană și cu specificarea smalțurilor⁸.

- Stema cu scuturi poziționate oblic și acolate la colțuri, timbrate cu o singură coroană, varianta cu herbul Moldovei la *dextra* fiind întâlnită pe matrice sigilare⁹ destul de des în primii ani ai domniei lui Cuza, model preluat după tiparul majorității stemelor de anticipație difuzate de propaganda unionistă, după cel al stemelor utilizate de unii domni fanarioți (Sacerdoțeanu 1968 37-38) și după cel al monedelor bătute de ruși, pentru Principate, în perioada 1771-1774, de tip „Sadagura” (Sacerdoțeanu 1968 55-59; Buzdugan 1977 102-105), cu mențiunea că există, pentru perioada studiată, numeroase matrice care au, în câmp, scutul din dreapta încărcat cu acvila Țării Românești¹⁰.
- Acvila cruciată și încoronată, purtând pe piept un scut cu stema Moldovei, care nu apare pe matrice și sigilii, însă este redată în proiectul de stemă propus în iulie 1859 de către Comisia Centrală din Focșani (respins) și pe aversul medaliei „PRO VIRTUTE MILITARI” (Cernovodeanu 2005 LXXXIX-2; Cernovodeanu 1977 LXI-2; Dogaru 1981 117-119; Ciurea 2010 9), emisă în 1860 pentru a răsplăti faptele luptătorilor de la Dealul Spirii, de la 13 septembrie 1848.
- Stema cu scut unic, despicat, după proiectele elaborate de către Carol Popp de Szathmary în perioada 1859-1860 (Cernovodeanu 2005 375-378; Opaschi 1982 183-184), care prevalează pe sigiliile din perioada 1859-1866 (și în cazul matricelor noastre), în ambele variante, cu herbul Moldovei¹¹, sau cu cel al Munteniei¹² (îndeosebi, după 1862, când Bucureștiul devine Capitală), la *dextra*, pe numeroase matrice apărând elemente ca mantou, tenanți, suportți, susținători, trofee, devize, sau atribute ale puterii Această reprezentare este obișnuită pe matrice sigilare mai ales după unificarea instituțiilor din cele două principate, la 17 martie 1862, Consiliul de Miniștri, considerând că sigiliile vechi sunt într-o

Exemplare la A.N.I.C.-MS, nr. 6680-6681. La S.J.A.N. Buzău, fond „Primăria Râmnicu Sărat”, dos. 7/1864, f. 22, avem, pe un document, o amprentă sigilară cu negru de fum, cu acvila în câmp, cruciată și încoronată, cu capul conturnat, aripile puțin deschise și zborul în jos, ținând sceptorul în gheara stângă și o sabie curbă în cea dreaptă. În exergă este legenda scrisă cu alfabet latin, cu majuscule, pe două rânduri concentrice: „ADMINISTRAȚIA DISTRICT: RIMNIK SARAT/ PRINCIPATELE UNITE 1860”.

⁷ Pe timbrele de 3, 6 și 30 de parale emise în 1862 și 1864.

⁸ Exemplare de astfel de matrice sunt publicate în Dogaru 1978 59, 90-91, 111-112, 114-115, 131-132, 135-136, 138-139, 151, 159, 172; Szemkovics 2011b 69-70; Szemkovics 2013d 3-7; Râpă 2001 154-155 și exemplare la A.N.I.C.-MS, nr. 6671, 8274-8275, 8401.

⁹ Exemplare asemănătoare: Dogaru 1976 206; Dogaru 1978 74-76; Dogaru 1981 102-104; Szemkovics 2011/b 73-74, 76-77; Szemkovics 2013f 42-43; Szemkovics 2013a 112-114; Duțu 2003 246-247.

¹⁰ Exemplare asemănătoare: Dogaru 1976 99-100, 104, 110, 113; Szemkovics 2011/b 73, 76 Szemkovics 2013d 3-7; Dumitrescu 1978 116-117; MNIR, inv. 1590; A.N.I.C.-MS, nr. 6196, 6592, 7770.

¹¹ Exemplare asemănătoare: Cernovodeanu 2005 XC-1-2, 4; Cernovodeanu 1997 LXV- 1-2,4; Dogaru 1976 178-179; Szemkovics 2011/a 18; Szemkovics 2011b 75; Szemkovics 2016a 14-20; Szemkovics 2016b 42; Duțu 2003 346-347; MNIR, inv. 32660.

¹² Exemplare asemănătoare: Cernovodeanu 1997 LXVII-3-4; Dogaru 1976 207, 214, 224-226, 230, 231; Dogaru 1978 61-62, 82, 103-104, 112-113, 121-123, 135-136, 140, 159, 192, 198-199; Szemkovics 2011/a 19; Szemkovics 2011/b 75-78; Szemkovics 2013a 114-118; Szemkovics 2013b 197-206; Szemkovics 2013c 274-280; Szemkovics 2013e 34-35; Szemkovics 2013f; Szemkovics 2014a 346-348; Szemkovics 2014b 42; Szemkovics 2016a 14-20; Opaschi 1982 186-187; Dumitrescu 1978 116-118; Duțu 2003 345-347; MNIR, inv. 82508; A.N.I.C.-MS, nr. 6073, 6148, 6167-6170, 6187-6193, 6197-6198, 6585, 6601, 6674-6675, 7913 bis, 7915, 8436.

stare neconformă, hotărăște ca sigiliile tuturor autorităților administrative și judecătorești, de dincolo și dincoace de Milcov, să aibă în câmp acvila Munteniei cu crucea în cioc și capul de zimbru cu o stea între coarne, unite într-un singur scut, timbrat cu coroana domnească (Vasilescu 1978 110). O primă astfel de reprezentare, o avem pe matricea sigilară a Comitetului Central al Unirii (MNIR inv. 1618), datată anterior Unirii, în anii 1856 (Cernovodeanu 2005 370) sau 1857 (Opaschi 1982 184-185).

- Stema cu scut sfertuit și ecuson central, tripartit în fascie, scut care purta în câmpurile 1 și 4 acvila Valahiei și în 2 și 3 zimbrul Moldovei (Cernovodeanu 2005 383-384, XCI-1-6, XCII-2; Cernovodeanu 1977 149-151, LXIX-1-6; Moisil 1931 81-82; Dogaru 1981 111-112), a început să fie folosită în mod oficial din primăvara lui 1864, nefiind vreodată sancționată de către domn și neapărând pe matrice sigilare.

Această diversitate se datorează, în primul rând, confruntării între vechile armoriale de stat muntean și moldovean (Cernovodeanu 2005 372; Cernovodeanu 1977 142), opoziției unor oameni politici (ca Mihail Kogălniceanu) cu privire la o nouă stemă, considerând că aceasta ar fi putut duce la reacții nefavorabile din partea puterilor garante (mai ales Austria și Imperiul Otoman), la care se adaugă confuziile iscate chiar de actele care stabileau aceste steme și variațiile, în cazul matricelor sigilare și sigiliilor, datorate adăugării unor simboluri locale în câmpul sigilar (Dogaru 1979 66-68; Szemkovics 2013b).

În cazul nostru, cele 12 exemplare studiate se încadrează în modelele perioadei, zece dintre ele având, în câmp, un scut francez modern, despicat, timbrat cu o coroană închisă, una prezentând două scuturi acolate, unite la șef, încărcate, separat, cu simbolurile celor două Principate și timbrate de o singură coroană închisă, iar ultimul prezentând simbolurile naționale, alături de cel local, în câmp, neincluse într-un scut. De asemenea, facem precizarea că, în cazul tuturor exemplarelor lipsesc elemente ca mantou, tenanți, suportți, susținători, trofee, devize, sau atribute ale puterii, iar legenda, pe toate piesele, este scrisă în limba română, cu alfabet latin, fiind utilizate majusculele de tipar. Acvila cruciată a Țării Românești este redată, în toate cazurile, conturnată, neîncoronată, fără atribute în gheare și cu zborul în jos, iar capul de bour (apoi zimbru) al Moldovei este redat din față, sau trei sferturi la *senestra*, în majoritatea cazurilor cu o parte din gât, în opt cazuri cu o stea cu șase raze între coarne și pe patru exemplare cu o stea cu cinci raze¹³, coarnele fiind arcuite spre interior în cazul a jumătate din piese și orientate spre exterior în cazul celeilalte jumătăți. Cu excepția ultimei piese (datate ulterior perioadei lui Cuza și pe care apare simbolul județului), de pe matrice lipsește milesimul, iar smalțurile heraldice sunt reprezentate doar în cazul a două piese. Faptul că, pentru această zonă și acest interval de timp au putut fi identificate doar aceste 12 piese care prezintă simbolurile naționale se explică prin folosirea pe scară largă pe matricile sigilare din epocă a simbolului local - calul¹⁴ - redat, de regulă, în galop spre *dextra*.

1. Matrice sigilară rotundă (24 mm), din alamă, gravată prin incizie. În câmp este emblema, formată din două scuturi poziționate oblic și acolate la colțuri, în partea superioară

¹³ În timpul domniei lui Al. I. Cuza se întâlnesc ambele reprezentări ale stelei, cu cinci (cum era reprezentată în vechime) și șase raze, din care una ar trebui îndreptată în sus (Năsturel 1903 89).

¹⁴ La A.N.I.C.-MS, inv. 2361, nr. 10681 bis-11087, avem 385 de piese cu simbolul calului din fostul județ Râmnicu Sărat (matrice sigilare și fragmente de matrice); A.N.I.C., fond „Comisia Consultativă Heraldică”, dos. 53/1922, ff. 1-101, sunt 202 amprente, în tuș și ceară; A.N.I.C., fond „Ministerul de Interne. Diviziunea Administrativă (1859-1867)”, inv. 2601, dos.325/1863, ff. 90 - 91, unde, într-un document din 1863, există o serie de 22 de amprente sigilare, rotunde, cu simbolul calului în câmp și cu legendele scrise cu caractere chirilice, care au aparținut unor sate și comune din județul Râmnicu Sărat.

(la șef), timbrate cu o singură coroană, închisă, compusă dintr-un cerc, surmontat de două arce de cerc, ornate cu perle, terminată cu un glob crucifer. În scutul din dreapta este cuprins capul de bour al Moldovei, din față, între coarnele arcuite spre interior având o stea cu șase raze, cu aspectul unei roze cu șase petale, iar în stânga este acvila, conturnată, cu aripile deschise și zborul în jos. În exergă, legenda circulară: „PREFECTURA JUD. RÎMNIC-SĂRAT ○/ PRINCIPATELE UNITE” (A.N.I.C.-MS, nr. 10684).

Cum am amintit, Prefectura județului Râmnicu Sărat, împreună cu toate instituțiile județene au fost mutate în orașul Râmnicu Sărat din primăvara anului 1862, județul fiind condus de un administrator (1859 - 1863) și apoi de prefect, ajutat de Consiliul Județean. Din 1862 până la 1897, când a fost construit un nou Palat Administrativ și de Justiție (Neculae 2017b 5), prefectura funcționa pe Bulevardul Justiției, porțiune redenumită Niculeștilor în 1912 (Neculae 2012 227), la aproximativ 50 de metri vest de actualul sediu al Primăriei Râmnicu Sărat, care a fost și sediu al Prefecturii (1897-1950), aflat pe Bulevardul Nicolae Bălcescu, nr. 1.

Ținând seama de folosirea pe matrice sigilare, cu precădere în perioada 1859-1863, a modelului cu scuturi acolate, nu este exclus ca această piesă să fi fost în uzul autorităților județene anterior mutării reședinței de la Focșanii Munteni la Râmnicu Sărat. Cu privire la alte matrice sigilare care au fost folosite de către prefectura județului Râmnicu Sărat, mai sunt cunoscute câte două asemenea piese, pentru sigilat în ceară, respectiv tuș/cerneală, cu stemele României din 1867 (A.N.I.C.-MS, nr. 10685-10686) și 1872 (A.N.I.C.-MS, nr. 10688-10689) și una cu simbolul județului – calul în galop – folosită în prima jumătate a secolului al XX-lea (Neculae 2019 118-119; MMRS inv. 1979).

2. Matrice sigilară rotundă (27 mm), din alamă, gravată prin incizie. În câmp, un scut francez modern, despicat, timbrat cu o coroană închisă, cu tocă purpurie, compusă dintr-un cerc albastru, presărat cu hermină, surmontat de două arce de cerc, ornate cu perle, care se termină în partea superioară cu un glob crucifer. Pe scut, în cartierul din *dextra* este acvila cruciată (cu crucea așezată oblic), conturnată, cu aripile deschise și zborul în jos, stând pe o ramură. Cartierul din *senestra* este încărcat cu capul de zimbri, redat din față, cu o stea cu șase raze, dintre care una îndreptată în sus și una în jos, situată între coarne, care sunt orientate spre exterior. În exergă, legenda circulară: „✿ DIST. R. SĂRAT ✿ PL. GRĂDIȘTEA” (A.N.I.C.-MS, nr. 10689).

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, județul Râmnicu Sărat era împărțit în următoarele subdiviziuni: plasele Grădiștea, Marginea de Jos, Marginea de Sus, Orașul, Râmnicul de Sus, Râmnicul de Jos și Plaiul Râmnic. Plasa Grădiștea era în partea de sud-vest a județului, fiind formată din comunele Grădiștea de Sus (reședința), Grădiștea de Jos, Amara, Balta Albă, Boldu, Căineni, Domnița, Măcrina, Nicolești, Puiești, Racovița, Știubei și Vâlcelele, cu o populație, la 1896, de 13.804 de locuitori (Dănescu 1896 132-133). În prezent, teritoriul plasei este împărțit între județele Buzău și Brăila.

La A.N.I.C se găsesc alte trei matrice sigilare ale plasei Grădiștea, două cu stema României din 1867 (A.N.I.C.-MS, nr. 10695-10696) și una cu cea din 1872 (A.N.I.C.-MS, nr. 10697).

3. Matrice sigilară rotundă (27 mm), din alamă, gravată prin incizie, asemănătoare cu cea de mai sus. În exergă, legenda circulară: „✿ DIST. R. SĂRAT ✿ PL. MARGINIA DE JOS” (A.N.I.C.-MS, nr. 10690).

Plasa Marginea de Jos era situată în estul fostului Județ Râmnicu Sărat. Având o populație de 20.055 locuitori (1896), era compusă din comunele Măicănești (reședința), Ciorăști, Corbu, Gulianca, Hângulești, Maluri, Mărtinești, Măxineni și

Slobozia-Mihălceni (Dănescu 1896 180-181). Teritoriul plasei este împărțit în prezent între județele Brăila și Vrancea.

Mai sunt identificate patru piese care au servit la autentificarea documentelor în această plasă, două cu stema României model 1867 (A.N.I.C.-MS, nr. 10701-10702) și două cu modelul din 1872 (A.N.I.C.-MS, nr. 10698-10699).

4. Matrice sigilară rotundă (27 mm), din alamă, gravată prin incizie, asemănătoare cu cea de mai sus. În exergă, legenda circulară: „✿ DIST. R. SÂRAT ✿ PL. MARGINIA DE SUS” (A.N.I.C.-MS, nr. 10691).

Plasa Marginea de Sus era situată în nord-estul județului, având o populație (1896) de 24.400 suflete și fiind compusă din comunele Plainești (reședința), Bogza, Bordești, Dragosloveni, Gologan, Lacul lui Baban, Popești, Sihlea, Slobozia, Slobozia-Ciorăști, Urechești și Voetin (Dănescu 1896 181-182). În prezent, teritoriul face parte din județul Vrancea.

A fost identificată o singură matrice a acestei plase, care poartă stema din 1867 (A.N.I.C.-MS, nr. 10703).

5. Matrice sigilară rotundă (29 mm), din alamă, gravată prin incizie, asemănătoare cu cea de mai sus. În exergă, legenda circulară: „✿ DIST. R. SÂRAT ✿ PLASA ORAȘULUI”. Matricea este prevăzută cu un mâner din lemn, strunjit în formă de pară, vopsit negru (A.N.I.C.-MS, nr. 10692).

Plasa Orașul era situată în estul județului, între plasele Marginea de Sus (nord) și Marginea de Jos (sud), luându-și denumirea de la faptul că, până la 1862, reședința județului era la Focșanii Munteni, teritoriul plasei fiind în apropierea orașului Focșani. Cu o populație de 18.220 locuitori (1896), era compusă din comunele Cotești (reședința), Andreiașu, Blidari, Broșteni, Budești, Brutești, Câmpineanca, Cârligele, Faraoanele, Golești, Mândrești, Odobasca, Risipiți și Vârteșcoiu (Dănescu 1896 204-205). În prezent, teritoriul său face parte din județul Vrancea.

La A.N.I.C. există alte două matrice ale plasei, cu stema din 1867 (A.N.I.C.-MS, nr. 10704-10705).

6. Matrice sigilară rotundă (27 mm), din alamă, gravată prin incizie, asemănătoare cu cea de mai sus. În exergă, legenda circulară: „✿ DIST. R. SÂRAT ✿ PL. PLAIUL RIMNIC”. Matricea este prevăzută cu un mâner din lemn, strunjit în formă de pară, vopsit negru (A.N.I.C.-MS, nr. 10693).

Plaiul Râmnic era situat în partea de nord-vest a județului, în zona de munte, de unde izvorăște râul Râmnic. Cu o populație, la 1896, de 11.440 locuitori, era compus din comunele Dumitrești (reședința), Bisoca, Buda, Chiojdeni, Dănulești, Jitia și Valea Sălciei (Dănescu 1896 233). În prezent, teritoriul său este împărțit între județele Buzău și Vrancea.

La A.N.I.C. există două piese ale plasei, cu stema din 1867 (A.N.I.C.-MS, nr. 10707-10708).

7. Matrice sigilară rotundă (27 mm), din alamă, gravată prin incizie, asemănătoare cu cea de mai sus. În exergă, legenda circulară: „✿ DIST. R. SÂRAT ✿ PL. RIMNIC DE SUS”. Matricea este prevăzută cu un mâner din lemn, strunjit în formă de pară, vopsit negru (A.N.I.C.-MS, nr. 10694).

Plasa Râmnicu de Sus era situată în vestul județului Râmnicu Sărat, între plasele Plaiul Râmnic (nord) și Râmnicul de Jos (sud). Având o populație de 12.991 locuitori (1896), era formată din comunele Sgârceiți (reședința 1896), Băbeni (reședință până în 1863), Bălțați, Câmpulunganca, Dedulești, Grebănu, Jideni, Mărgăritești, Obidiți,

Pardoși, Putreda, Racovițeni și Valea Raței (Dănescu 1896 234-235). În prezent, teritoriul său face parte din județul Buzău.

Pentru această subdiviziune au fost identificate două matrice cu stema din 1872 (A.N.I.C.-MS, nr. 10711-10712) și una ce poartă stema României din 1867 (A.N.I.C.-MS, nr. 10710).

8. Matrice sigilară rotundă (37 mm), din alamă, gravată prin incizie. În câmp, un scut francez modern, despicat, timbrat cu o coroană închisă, fără tocă, compusă dintr-un cerc împodobit cu pietre prețioase, din care pornesc opt arce ornate cu perle (din care cinci vizibile), aplatizate la orizontală în partea de sus, care se reunesc în partea superioară și se termină la mijloc printr-un glob crucifer. Pe scut, în cartierul din *dextra* este acvila cruciată, conturnată, cu aripile deschise și zborul în jos. Cartierul din *senestra* este încărcat cu capul de zimbru, redat din față, cu o stea cu cinci raze între coarnezle arcuite spre interior, din care una îndreptată în sus. În exergă, legenda circulară: „ROMANIA SPITALU DISTR. RIMNIC SĂRAT” (A.N.I.C.-MS, nr. 11064).

9. Matrice sigilară rotundă (39 mm), din alamă, gravată prin excizie. În câmp, un scut francez modern, despicat, cu un punct, pe mijloc, pe linia ce separă cele două cartiere, la $\frac{1}{5}$ de partea superioară. Scutul este timbrat cu o coroană închisă, fără tocă, compusă dintr-un cerc împodobit cu pietre prețioase, din care pornesc opt arce ornate cu perle (din care cinci vizibile), aplatizate la orizontală în partea de sus, care se reunesc în partea superioară și se termină la mijloc printr-un glob crucifer. Pe scut, în cartierul din *dextra* este acvila cruciată (cu crucea ținută oblic), conturnată, cu aripile deschise și zborul în jos. În stânga este încărcat cu capul de zimbru, redat din față, cu o stea cu cinci raze între coarnezle, care sunt arcuite spre interior, dintre care una îndreptată în sus și una în jos. În exergă, legenda circulară, încadrată între două cercuri liniare, din care cel interior străpuns de crucea de pe coroană, în partea superioară: „ROMANIA SPITALU DISTR. RIMNIC SĂRAT”. Matricea este prevăzută cu un mâner din lemn, strunjit în formă de pară, vopsit negru (A.N.I.C.-MS, nr. 11065).

Spitalul județean Râmnicu Sărat a început să funcționeze la 1 octombrie 1863, cu 15 paturi, ca urmare a mutării reședinței de județ de la Focșanii Munteni la Râmnicu Sărat. El era administrat de o comisie formată din: prefect, președintele municipalității, medicul primar al districtului și cel al orașului (Troia 1933 65). Absorbind, în 1937 și secțiile celuilalt spital din oraș, „Bagdat”, înființat în 1834 (Nicolescu 2013 288), a rămas spital județean până în 1950, când devine spital raional, din 1968 a fost spital orașenesc, pentru ca din 1994 să aibă titulatura de spital municipal.

Din secolul al XIX-lea mai este cunoscută o matrice sigilară a spitalului județean, din 1882, cu simbolul calului în galop (Neculae 2019 115-117; MMRS inv. 1757).

10. Matrice sigilară rotundă (41 mm), din alamă, gravată prin incizie. În câmp, un scut francez modern, despicat, timbrat cu o coroană închisă, compusă dintr-un cerc, încadrat de opt arcuri perlate (din care cinci vizibile), terminate printr-un glob crucifer. Pe scut, în cartierul din *dextra* este acvila cruciată (cu crucea așezată oblic), cu capul conturnat, aripile deschise și zborul în jos, cartierul fiind tăiat pe albastru (sus) și aur (jos)¹⁵, iar cartierul din *senestra* este încărcat cu capul de zimbru, redat din față, cu o stea cu cinci raze între coarnezle, din care una îndreptată în sus, coarnezle fiind orientate spre interior, pe roșu (sus) și albastru (jos)¹⁶. În exergă, legenda circulară: „○ SERVICIUL SANITAR AL

¹⁵ Albastrul este indicat prin linii paralele orizontale, iar aurul prin puncte plasate la egală distanță între ele (Cernovodeanu 1977 14; Dogaru 1994 fig. 31).

¹⁶ Smalțul roșu este indicat prin linii paralele verticale (Cernovodeanu 1977 14; Dogaru 1994 fig. 31).

ORAȘULUI RÎMNICU-SĂRAT”. Matricea este prevăzută cu un mâner din lemn, strunjit, aplatizat în partea superioară, vopsit negru (A.N.I.C.-MS, nr. 11066).

Din 1862 s-au luat și măsuri de reorganizare a asistenței sanitare din județ, medicul primar al județului fiind în subordinea prefectului, iar cel al orașului în subordinea primarului. În fiecare plasă era câte un medic, activitatea acestora fiind coordonată de medicul primar al județului (Nicolescu 2013 217). Potrivit legii sanitare din 1874, medicul județului conducea Serviciul Sanitar al județului, fiind în subordinea directă a Ministerului de Interne, lucrând „în înțelegere cu prefectul” și având în subordine medicii de plăși și controlând medicii orașului. Medicul unui oraș reședință de județ trebuia să fie doctor în medicină (Șuta *et alii* 2009 51-54).

La A.N.I.C. a fost identificată o altă matrice a Serviciului Sanitar, cu stema României, model 1867 (A.N.I.C.-MS, nr. 11063).

11. Matrice sigilară¹⁷ rotundă (39 mm), din alamă, gravată în incizie. În câmp, un scut francez modern, despicat, timbrat cu o coroană închisă, compusă dintr-un cerc surmontat de opt cruciulițe treflate și încadrate de opt arcuri perlate (din care cinci vizibile), terminate cu o cruce. Pe scut, în cartierul din *dextra* este încărcat cu acvila cruciată (crucea așezată oblic), cu capul conturnat, aripile deschise și zborul în jos, cartierul fiind tăiat pe albastru (sus) și aur (jos), iar cartierul din *senestra* este încărcat cu capul de zimbru, redat din față, cu o stea cu cinci raze între coarțele arcuite spre interior, pe roșu (sus) și albastru (jos). În exergă, legenda circulară: „✿ ARESTUL DE PREVENȚIE ȘI CORECȚIUNE ✿ DISTRICTUL / RÎMN. SĂRAT” (A.N.I.C.-MS, nr. 11057).

Putem presupune că Arestul Județean a apărut la Râmnicu Sărat în 1862, în urma mutării reședinței județului în acest oraș. Găzduit până în 1899 într-un local închiriat, ce aparținea bisericii „Asănăchioaia”, cunoscută și sub numele de „Robeasca”¹⁸, a beneficiat de ridicarea unei clădirii proprii¹⁹, în care arestații au fost mutați în toamna anului 1900. Închisoarea a fost vizitată, pe 28 septembrie/ 11 octombrie 1901, chiar de regele Carol I (Neculae 2017a 100), iar pe parcursul secolului al XX-lea de a suferit mai multe transformări de ordin juridic, trecând din 1929 în subordinea Ministerului Justiției, în timpul regimului autoritar al regelui Carol al II-lea devenind închisoare politică (lideri legionari), pentru ca, după 1945 acest penitenciar să devină una dintre cele mai crunte închisori de izolare ale regimului concentraționar comunist din România. După desființarea închisorii, în 1963, căderea a fost transformată în depozit de legume-fructe,

¹⁷ În legătură cu această matrice, facem precizarea că va fi publicat, separat, studiul *O matrice sigilară a Arestului de Prevenție și Corecțiune al Districtului Râmnicu Sărat din perioada Principatelor Unite*, cu trimiteri la alte două tipare sigilare de închisori, identificate pentru a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

¹⁸ Biserica „Asănăchioaia” sau „Robeasca”, cu hramul azi „Nașterea Maicii Domnului”, a fost zidită la anul 1784 de către bi-vel pitarul Asanache Nicolescu și soția sa, Maria și reparată în 1814 de bi-vel serdarul Asanache Robescu, Azi biserica, situată pe str. Constantin Brâncoveanu, nr. 59, este clasată ca monument istoric de categoria „A”, la poziția 744, cod: BZ-II-A-02454 din Lista Monumentelor Istorice pentru județul Buzău, 2015.

¹⁹ Clădire aflată azi într-o stare de degradare evidentă, până în 2016 monument istoric de categoria „B”, din 2016 clasat la categoria „A”, poziția 754 din „Lista Monumentelor istorice pentru județul Buzău”, cod LMI: BZ-II-a-A-02462, cf. O.M.C. nr. 2593/2016 privind schimbarea categoriei monumentului istoric Fostul Penitenciar, str. Ion Mihalache nr. 53, municipiul Râmnicu Sărat, județul Buzău, schimbarea grupei valorice din B în A și privind clasarea în Lista monumentelor istorice ca monumente de arhitectură, categoria II, grupa valorică A, a Blocului închisoare, Pavilionului corp de gardă, Pavilionului direcțiune și a Zidului incintă, ca subcomponente în cadrul ansamblului Fostul Penitenciar, str. Ion Mihalache, nr. 53, municipiul Râmnicu Sărat, județul Buzău, publicat în *Monitorul Oficial*, I, nr. 849 din 26.10.2016.

iar după anul 1989 a intrat în proprietatea Ministerului Culturii. În prezent este în administrarea Institutului pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (I.I.C.C.M.E.R.).

Matricea prezentată este importantă deoarece sursele despre închisoare, din secolul al XIX-lea, sunt foarte de rare, un alt motiv fiind faptul că pentru această perioadă au fost identificate doar două alte matrice sigilare de închisori.

12. Matrice sigilară rotundă (33 mm), din alamă, gravată în incizie, mai târzie și mai uzată, prezentând tăieturi, inclusiv una care străbate toată suprafața. În centrul câmpului sigilar este un cal, în profil, contunat. Desupra calului, la *dextra*, broșează o acvilă, cu corpul și capul conturnate, aripile deschise și zborul în jos, iar la *senestra* capul de zimbru, din față, cu o stea cu șase raze între coarne, care sunt orientate spre interior. În exergă, dedesubt, legenda: „COMUNĂ T./ MĂICĂNEȘTI/ 1868” și circular: „DIS. R. SARAT. DE S. MAR DE JOS” (A.N.I.C.-MS, nr. 10851).

Comuna Măicănești era o comună de câmp din fostul județ Râmnicu Sărat, reședință a plasei Marginea de Jos, care și-a luat numele de la moșia Măicănești, fiind cunoscută și sub numele Bolboaca, nume care vine de la o baltă („bolboacă”), făcută de râul Râmnic. La 1896 era compusă din satele Măicănești (Bolboaca), Tătaru, Belciug, Grădinile Gârlești și Crângeni, având o populație de 490 de familii, 2.050 locuitori (Dănescu 1896 172). Din 1950 comuna trece la regiunea Putna, din 1952 la regiunea Galați, iar din 1968 la județul Vrancea, din care face parte și în prezent, cu satele Măicănești, Belciugele, Râmnicieni, Slobozia Botești, Stupina și Tătaru.

Cu privire la folosirea în cazul acestei piese a reprezentării simbolurilor naționale cum apăreau pe matricele din perioada anterioară, facem specificația că a fost identificată o similaritate cu o matrice sigilară a Legiunii Gărzii Civice din Brăila, din 1867, pe care este reprezentată stema cu scut despicat (Dogaru 1976 216).

La A.N.I.C. există alte trei matrice sigilare ale comunei, mai târzii, toate având reprezentat, în câmp, calul în galop (A.N.I.C.-MS, nr. 10850 - cu anul 1882, 10852 și 10969).

Bibliografie

- Buzdugan 1977 – Gh. Buzdugan, O. Luchian, C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977.
- Cernovodeanu 1977 – D. Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, București, 1977.
- Cernovodeanu 2005 – D. Cernovodeanu, *Evoluția armerilor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII - XX)*, Brăila, 2005.
- Ciurea 2010 – C. Ciurea, *Decorații. România. Al. I. Cuza și Carol I*, Buzău, 2010.
- Dănescu 1896 – Gr. Gr. Dănescu, *Dicționarul geografic, statistic și istoric al județului Râmnicu Sărat*, Socec, București, 1896.
- Dogaru 1976 – M. Dogaru, *Sigiliile, mărturii ale trecutului istoric*, București, 1976.
- Dogaru 1978 – M. Dogaru, *Sigilii orășenești din epoca modernă și contemporană*, Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, 1978.
- Dogaru 1979 – M. Dogaru, *Sigiliile consiliilor județene (a doua jumătate a secolului al XIX-lea)*, în RMMSM 1, 1979, pp. 66-68.
- Dogaru 1981 – M. Dogaru, *Aspirația poporului român spre unitate și independență oglindită în simbol*, București, 1981.
- Dogaru 1994 – M. Dogaru, *Din heraldica României*, București, 1994.
- Dumitrescu 1978 – E. Dumitrescu, *Sigilii din epoca modernă expuse la Muzeul de istorie al R. S. România*, în CN 1, 1978, pp. 113-129.
- Duțu 2003 – M. Duțu, *Sigilii din epoca Unirii*, în *Simpozion de numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la proclamarea independenței României, Chișinău, 24-26 septembrie 2002*, București, 2003, pp. 245-248.
- Moisil 1931 – C. Moisil, *Stema României. Originea și evoluția ei istorică și heraldică*, în *Boabe de grâu* 2, nr. 2, 1931, pp. 65-85.
- Năsturel 1903 – P. V. Năsturel, *Steagul, stema română, însemnele domnești, trofee. Cercetare critică pe terenul istorii (cu numeroase figuri în culori)*, Stabilimentul de Arte Grafice „Universala”, București, 1903.
- Neculae 2012 – M. Neculae, *Planul orașului Râmnicu Sărat-1912*, în AB 4, 2012, pp. 221-231.
- Neculae 2017a – M. Neculae, *Regele Carol I și Râmnicu Sărat*, în ȚB 16, 2017, pp. 95-103.
- Neculae 2017b – M. Neculae, Șt. Torcărescu, *120 de ani de la inaugurarea Palatului Administrativ și de Justiție din Râmnicu Sărat (1897- 2017)*, în *Spații culturale* 54, 2017, pp. 5-6.
- Neculae 2019 – M. Neculae, *Matrice sigilare din colecția Muzeului Municipal Râmnicu Sărat (1851 -1920)*, în AB 11, Buzău, 2019, pp. 113-127.
- Nicolescu 2013 – V. Nicolescu, *Un colț de Țară Românească: Județul Slam Râmnic*, vol. V, Buzău, 2013.
- Opaschi 1982 – C. Opaschi, *Trei sigilii care amintesc de Unirea Principatelor aflate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie*, în CN 4, 1982, pp. 183-189.
- Râpă 2001 – D. Râpă-Buicliu, *Note sigilografice*, în Danubius 18, 2001, pp. 141-170.
- Sacerdoțeanu 1968 – A. Sacerdoțeanu, *Sigiliul domnesc și stema țării. Conceptul de unitate al poporului român pe care îl reflectă și rolul avut în formarea ideii de unire*, în RA 11.2, 1968, pp. 11-68.
- Standard Postage – *Standard Postage World Catalogue*, vol. 5, Scott Publishing Co., Sidney, Ohio, 2007.
- Szemkovics 2011a – L. Șt. Szemkovics, *Matrice sigilare ale Ministerului de Interne (1848-1881)*, București, 2011.
- Szemkovics 2011b – L. Șt. Szemkovics, *Matrice sigilare cu stema țării individualizând Unirea Principatelor Române*, în RA 86, 1-2, 2011, pp. 65-78.
- Szemkovics 2012 – L. Șt. Szemkovics, *Matrice sigilare aparținând Prefecturii județului Argeș (1862-1929)*, în ASC seria istorie, tom XXI, 2012, pp. 197-206.

- Szemkovics 2013a – L. Șt. Szemkovics, *Matrice sigilare aparținând subprefecturilor unor plase din județul Olt (1862-1872)*, în *Muzeul Oltului* 3, 2013, pp. 111-122.
- Szemkovics 2013b – L. Șt. Szemkovics, *Matrice sigilare aparținând Prefecturii județului Buzău*, în *AB* 5, 2013, pp. 271-280.
- Szemkovics 2013c – L. Șt. Szemkovics, *Matrice sigilare aparținând poliției orașului Calafat (1865-1872)*, în *Oltenia*, seria a IV-a, nr.1, 2013, pp. 274-280.
- Szemkovics 2013d – L. Șt. Szemkovics, *Două matrice sigilare ale Comenzilor Pompierilor din Bacău și Tecuci (1860-1866)*, în V. Bălan, L. Oprică, *Culegere de articole privind istoria pompierilor*, București, 2013, pp. 3-7.
- Szemkovics 2013e – L. Șt. Szemkovics, *Prefectura Poliției Iași. Matrice sigilare (1862-1872)*, în *Pentru Patrie*, noiembrie 2013, pp. 34-35.
- Szemkovics 2013f – L. Șt. Szemkovics, *Prefectura Poliției București. Matrice sigilare (1859-1866)*, în *Pentru Patrie*, decembrie 2013, pp. 42-43.
- Szemkovics 2014a – L. Șt. Szemkovics, *Șase matrice sigilare aparținând prefecturii județului Gorj (1862-1926)*, în *LSC* 16, 2014, pp. 345-369.
- Szemkovics 2014b – L. Șt. Szemkovics, *Poliția orașului Brăila. Matrice sigilare (1865-1872)*, în *Pentru Patrie*, august 2014, p. 42.
- Szemkovics 2016a – L. Șt. Szemkovics, *O matrice sigilară și un sigiliu cu stema unită a Principatelor Române*, în *Repere cultural-educative din viața instituției Internelor în vremea Unirii*, București, 2016, pp. 14-20.
- Szemkovics 2016b – L. Șt. Szemkovics, *Stema țării reprezentată pe sigilii și matrice sigilare care au aparținut Ministerului de Interne (1843-1860)*, în *Repere cultural-educative din viața instituției Internelor în vremea Unirii*, București, 2016, pp. 21-42.
- Șuta et alii 2009 – A. I. Șuta, O. M. Tămaș, A. Ciupală, C. Bărbulescu, V. Popovici, *Legislația sanitară în România modernă (1874-1910)*, Cluj-Napoca, 2009.
- Troia 1933 – V. Troia, *Istoricul Serviciului sanitar din jud. R.-Sărat*, în C. Atanasiu, P. Nicolescu (ed.), 1933 -*Almanahul Râmnicului Sărat*, Institutul de Arte Grafice, București, 1933, pp. 65-72.
- Vasilescu 1978 – A. Vasilescu, *Despre sigiliul personal al domnitorului Alexandru Ioan Cuza*, în *CN* 1, 1978, pp. 109 – 112.

Documente legale

- Decretul nr. 331/1952 - Decretul nr. 331/1952 privind modificarea legii nr. 5/1950, pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române, publicat în *Buletinul Oficial* nr. 50 din 27 septembrie 1952.
- Legea nr. 2/1968 - Legea nr. 2 din 16 februarie 1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 17-18 din 17 februarie 1968.
- Legea nr. 5/1950 - Legea nr. 5 din 7 septembrie 1950 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române, publicată în *Buletinul Oficial* nr. 77 din 8 septembrie 1950.

Explicația planșelor / Explanation of the plates

Planșa 1 – Fig. 1 - Matrice sigilară a Prefecturii Râmnicu Sărat (A.N.I.C.-MS, nr. 10684); Fig. 2 - Matrice sigilară a plasei Grădiștea (A.N.I.C.-MS, nr. 10689); Fig. 3 - Matrice sigilară a plasei Marginea de Jos (A.N.I.C.-MS, nr. 10690); Fig. 4 - Matrice sigilară a plasei Marginea de Sus (A.N.I.C.-MS, nr. 10691) Fig. 5 - Matrice sigilară a plasei Orașul (A.N.I.C.-MS, nr. 10692); Fig. 6 - Matrice sigilară a plasei Plaiul Râmnic (A.N.I.C.-MS, nr. 10693).

Plate 1 – Fig. 1 - Seal matrix of Râmnicu Sărat Prefecture (A.N.I.C.-MS, no. 10684); Fig. 2 - Seal matrix of Grădiștea plasa (A.N.I.C.-MS, no. 10689); Fig. 3 - Seal matrix of Marginea de Jos plasa (A.N.I.C.-MS, nr. 10690); Fig. 4 - Seal matrix of Marginea de Sus plasa (A.N.I.C.-MS, nr. 10691); Fig. 5 - Seal matrix of Orașul plasa (A.N.I.C.-MS, nr. 10692); Fig. 6 - Seal matrix of Plaiul Râmnic plasa (A.N.I.C.-MS, nr. 10693).

Planșa 2 – Fig. 7 - Matrice sigilară a plasei Râmnicu de Sus (A.N.I.C.-MS, nr. 10694); Fig. 8 - Matrice sigilară a Spitalului Județean Râmnicu Sărat (A.N.I.C.-MS, nr. 11064); Fig. 9 - Matrice sigilară a Spitalului Județean Râmnicu Sărat (A.N.I.C.-MS, nr. 11065); Fig. 10 - Matrice sigilară a Serviciului Sanitar al orașului Râmnicu Sărat (A.N.I.C.-MS, nr. 11066); Fig. 11 - Matrice sigilară a Arestului Județean Râmnicu Sărat (A.N.I.C.-MS, nr. 11057); Fig. 12 - Matrice sigilară a comunei Măicănești (A.N.I.C.-MS, nr. 10851).

Plate 2 – Fig. 7 - Seal matrix of Râmnicu de Sus plasa (A.N.I.C.-MS, nr. 10694); Fig. 8 - Seal matrix of Râmnicu Sărat County Hospital (A.N.I.C.-MS, nr. 11064); Fig. 9 - Seal matrix of Râmnicu Sărat County Hospital (A.N.I.C.-MS, nr. 11065); Fig. 10 - Seal matrix of the Râmnicu Sărat city Sanitary Service (A.N.I.C.-MS, nr. 11066); Fig. 11 - Seal matrix of Râmnicu Sărat County Prison (A.N.I.C.-MS, nr. 11057); Fig. 12 - Seal matrix of Măicănești commune (A.N.I.C.-MS, nr. 10851).

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.